

SPECIFICUL DEFORMĂRII PROFESIONALE LA COLABORATORII DIN DOMENIUL JUDICIAR

Inga BACIU, lector universitar,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Summary: *Professional deformation may be manifested in all professions, the most vulnerable, however, are the representatives working in the "man-man" field (teachers, psychologists, doctors, lawyers, etc.). So, the lawyers' specific professional activities include negative factors influencing the collaborators' personality. The lack of adequate psychological stability and value can cause professional deformation. In this context, the investigation of professional deformation of judiciary officers is a current problem, the solution is important from both theoretical and practical perspectives.*

Key-words: *professional activities, judicial sphere, professional deformation, jurists, levels of professional deformation, causes of professional deformation.*

După cum se cunoaște activitatea profesională își lasă amprenta asupra caracterului persoanei. Aceste modificări specifice ale personalității se datorează conținutului și condițiilor activității, care dezvoltându-se treptat, se cristalizează, în final luând forma unor caracteristici psihologice stabile ale personalității. În acest sens, profesarea îndelungată a unei activități poate conduce la deformarea profesională a lucrătorului.

Dicționarul Explicativ al limbii române (DEX 1998: 178) prezintă deformarea profesională drept „folosirea mecanică în viața de toate zilele a cunoștințelor și a deprinderilor căpătate prin exercitarea profesiei sale”. De asemenea, explică această noțiune prin „deprinderea căpătată prin exercitarea unei profesii, folosite abuziv”.

Deformarea profesională se poate manifesta la reprezentanții tuturor profesiilor, cei mai vulnerabili fiind persoanele care activează în sfera „om-om” (pedagogi, psihologi, medici, juriști etc.).

În acest context, E.F. Zeer, menționa (Zeer 1997: 149): „deformarea profesională reprezintă modificările acumulate în structura activității și personalității, care manifestă un impact negativ asupra productivității muncii, interacțiunilor cu ceilalți participanți la proces, precum și asupra dezvoltării personalității nemijlocit.

Autorul A.M. Stolerenco, (Столяренко 2001: 283), referindu-se la deformarea profesională a colaboratorilor din domeniul judiciar, susținea că aceasta reprezintă „rezultatul alterării calităților profesionale a persoanei sub incidența factorilor de mediu negativi. Altfel spus, specificul activității de muncă condiționează formarea stereotipului comportamental.”

Deformării profesionale sunt expuși practic toți colaboratorii domeniului judiciar, indiferent de specializare. Astfel, confruntându-se frecvent în activitate cu lumea interlopă și cu diverse tipuri de infracțiuni (furt, tâlhării, violuri, omoruri), colaboratorul trebuie să rămână persoana fidelă principiilor general umane, fapt care nu poate fi mereu asigurat. După o anumită perioadă de timp, specialistul se obișnuiește cu particularitățile activității sale, devenind uneori indiferent, superficial sau din contra: nerăbdător, iritat, ostil, dur. Specialistul, deformându-se, se abate de la cerințele și exigențele activității sale profesionale.

În acest context, investigarea deformării profesionale a colaboratorilor din domeniul judiciar constituie o problemă actuală, soluționarea căreia prezintă importanță atât din punct de vedere teoretic, cât și practic.

După cum susțin specialiștii, una din cauzele frecvente a deformării profesionale se regăsește în specificul activității precum și a mediului apropiat cu care inte-

racionează colaboratorul. O altă cauză poate constitui specializarea în cadrul profesiei, care nu doar contribuie la perfecționare, dar în același timp, formează anumite deprinderi, stereotipuri în gândire și comunicare.

În literatura de specialitate, (Буданов 1992: 89), sunt evidențiați trei grupe de factori care conduc la apariția deformării profesionale. Aceștia sunt:

- A) Factorii ce poartă amprenta specificului de activitate – reglementarea activității prin norma de drept conduce la formalizarea în relații; responsabilitatea crescută vizavi de rezultatele activității; contactele cu persoanele care încalcă norma juridică poate contribui la însușirea unor elemente a subculturii criminale, exemple ar fi: însușirea jargonului, poreclelor etc.;
- B) Factorii de natură personală – necorespunderea dintre nivelul de aspirații și capacități; pregătirea profesională insuficientă; particularitățile individuale care condiționează: dezadaptarea psihologică, manifestarea agresivității și a violenței în relaționarea cu alte persoane;
- C) Factorii de natură social-psihologică – stilul de conducere neadecvat, impactul nefavorabil al persoanelor din mediul apropiat în afara serviciului.

În sistemul indicatorilor de bază a deformării profesionale se poate de menționa:

- a) Atitudinea preconcepțată față de obiectul muncii manifestată prin: tendința de acuzare, prezumția vinovăției, exagerarea eficienței normelor de drept represive, bariere psihologice în comunicare;
- b) Interpretarea subiectivă a comportamentului care nu încalcă normele juridice. Aceasta poate condiționa: depășirea atribuțiilor de serviciu, relații interpersonale șablonate, utilizarea unor metode și procedee interzise în activitatea profesională;
- c) Abrutizarea profesională a personalității, care se poate manifesta în: ore petrecute la serviciu în afara unor cauze serioase, interesul stabil față de chestiunile de serviciu în timpul zilelor de odihnă sau a concediului;
- d) Schimbări în concepția Eului, indicatori fiind: autoapreciere profesională înaltă, subaprecierea colegilor de la serviciu, atitudine sfidătoare, disprețuitoare, desconsiderare față de reprezentanții altor profesii, reacții dureroase la critică, centrarea pe propria experiență;

Analizând specificul deformării profesionale, se poate de menționat că, în contextul evoluției sale, aceasta, se manifestă la trei nivele de bază:

1. Nivel *inițial* – se caracterizează prin survenirea unor modificări neînsemnate și puțin vizibile la nivelul personalității. De regulă, nu produce impact negativ evident asupra activității profesionale;
2. Nivel *mediu* – se caracterizează prin modificări cantitativ-calitative evidente. Survin transformări a celor mai importante calități profesionale. Spre exemplu, calitatea de a fi atent a ofițerului de urmărire penală se poate transforma în suspiciozitate înaltă, încrederea – în supraapreciere, autocontrolul și calmul – în indiferență și superficialitate, perseverența – în pedantism etc. Se pierde încrederea în sinceritatea cetățenilor, precum și a necesității de a manifesta în activitatea profesională a empatiei și a coretrării. De asemenea, scade autocritica, iar stilul de comunicare și de comportament se transpune atât de mult, astfel încât persoana este colaborator al domeniului judiciar în orice situație de viață în afara serviciului (secretizarea inutilă a unor informații, fixarea unor caracteristici neimportante în memorie, în lipsă de necesitate, utilizarea unor numere de articole din diverse coduri în cadrul comunicării interpersonale etc.);

3. Nivel *aprofundat* – modificările survenite se reflectă asupra întregii personalități, aceasta din urmă devenind dependentă de activitatea profesională. Colaboratorul se autoapreciază ca un profesional neîntrecut, în mod orgolios și arogant privește opiniile altora care nu coincid cu poziția sa, acceptă cu dificultate critica. Se pot actualiza și cristaliza calitățile sociale negative precum: duritatea, cinismul, sarcasmul, răzbunarea. În privința eficienței activității de muncă se poate de menționa apariția unor insuccese și căderi legate de slăbirea nivelului de autocontrol, de încrederea exagerată în forțele proprii și rezolvarea problemelor în baza stereotipului stabilit.

Autorul E.F. Zeer, (3eep 1997: 158), oferă o altă clasificare a nivelelor deformării profesionale:

1. Deformare profesională generală, în special tipică colaboratorilor domeniului judiciar. Ex: dezvoltarea sindromului „percepției asociale”, atunci când orice persoană este percepută ca un potențial infractor;
2. Deformare profesională specifică, care se profilează în procesul specializării. Ex: La ofițerii de urmărire penală se dezvoltă suspiciozitatea și agresivitatea, la avocați – șiretlenia, iar la procurori – învinuirea;
3. Deformare profesional-tipologică, condiționată de impactul particularităților individual-tipologice ale persoanei asupra activității profesionale. Ex: deformarea apare pe fonul dezvoltării unor aptitudini (organizatorice, comunicative, intelectuale) ce condiționează complexe de superioritate, narcisism, etc.

În pofida tuturor formelor și modelelor prezentate cu privire la problema abordată, totuși evitarea apariției și manifestării deformării profesionale este posibilă. În special, acest lucru se evidențiază la persoanele cu capacități înalte ale reflexiei și a abilităților de a aprecia obiectiv propria personalitate. De asemenea se recomandă de a avea anumite interese și hobby în afara serviciului, comunicarea cu persoane din alte domenii profesionale. Este importantă capacitatea de „a abandona” la serviciu problemele existente și centrarea pe familie și rude, pe organizarea eficientă a timpului de odihnă. Toate acestea pot fi asigurate prin prezența unui nivel de autoapreciere adecvat, poziției active în raport cu propria personalitate, sistemul valoric și creșterea profesională.

Astfel, specificul activității profesionale al juriștilor include în sine elemente negative de influență asupra personalității colaboratorilor. În absența unui nivel adecvat al stabilității psihologice și valorice acesta poate să condiționeze deformarea profesională.

Profilaxia deformării profesionale mai include în cadrul activităților de prevenție, orientarea spre micșorarea potențialului de dezvoltare a premiselor de apariție și manifestare a deformării. În șirul activităților de profilaxie pot fi incluse:

- Dezvoltarea imunității profesionale și a culturii în activitatea de muncă la colaboratorii domeniului judiciar;
- Perfecționarea stilurilor de conducere și a metodelor de lucru cu personalul;
- Stabilirea unui climat moral-psihologic optim în cadrul colectivului de muncă;

Referințe bibliografice

1. *Dicționarul Explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, 1998.
2. Буданов А. В. *Педагогика личной профессиональной безопасности сотрудников ОВД*, Москва, 1992.
3. Зеер Э. Ф. *Психология профессий*, Екатеринбург, 1997.
4. Столяренко А. М. *Прикладная юридическая психология*, Москва, 2001.